

az ilyen szövegei is többnyire meghaladják a „túlásagosan is emberi”, a jól bevált közhelyes kifejezéssel megkönnyeztetésre spekuláló, álhumanista moralizálását. Údítóleg hatnak az olyan ötletes groteszkek, mint amilyen a *Guruló hatalom*, a *Nővéreink*, a *varjak*, *A strandfürdő megnyitásának darabjai*, valamint *Az állomáson* és a *Dániel magánbeszéde, miközben a fűrészfoga harap*. Sajátos értékük többértelműségükben rejlik, azokban az asszociációsorokban, melyeket olvasójukban indítanak. A szerzőt maga az élet ösztönzi tiltakozásra, legjobb darabjaiban mégis a modern próza törvényeinek engedelmeskedik, s humorban oldja fel a megszüntethetetlenek tetsző feszültségeket. Ezeknek az effektusoknak az elemzése azonban már egy külön tanulmányt igényelne.

VAJDA Gábor

KÜLPOLITIKÁNK ELVI ALAPJA

Miloš Minić: *Spoljna politika Jugoslavije 1973—1979*, Politička teorija i praksa, Novi Sad, 1979

„E könyv kiadásának ötlete Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány Kommunistá Szövetsége Tartományi Bizottsága politikai tanulmányok és marxista képzési központjától eredt. Elfogadva az ötletet, az utóbbi hét év alatt elhangzott fellépéseimből, beszédemből, interjúumból, cikkeimből és más nyilatkozataimból válogattam. Arra törekedtem, hogy a válogatás áttekintést adjon hazánk álláspontjáról valamennyi fontosabb nemzetközi kérdésben és eseményről, valamint más országokkal való bilaterális kapcsolatainknak ebben az időszakban való alakulása kérdéseiről” — így ír könyvének előszavában Miloš Minić, aki hazánk külügyminisztere volt 1973-tól 1978-ig, a Nemzetközi Kapcsolatok Szövetségi Tanácsának jelenlegi elnöke.

A tartományi marxista központ Politička teorija i praksa (Politikai elmélet és gyakorlat) nevet viselő sorozatának 14. köteteként most jelent meg Miloš Minić *Spoljna politika Jugoslavije 1973—1979 (Jugoszlávia külpolitikája 1973—1979-ig)* című könyve. És nem véletlenül éppen a politikai elmélet és gyakorlat sorozatban, hiszen a szó szoros értelmében külpolitikánk elméletét és gyakorlatát egyaránt tükrözi. „Egy jugoszláv külpolitika van” — hangsúlyozta többször is Miloš Minić, de ennek a külpolitikának számos vonatkozása, tevékenységi iránya létezik. Ez a könyv valamennyi vonatkozását és tevékenységi irányát felöleli, és az utóbbi évek minden fontosabb eseményét taglalja.

Így külpolitikánk általános megalapozásával kapcsolatban tartalmazza Miloš Minić felszólalását a JKSZ KB Elnöksége Végrehajtó Irodája 1973 márciusi ülésén, expozéját a JSZSZK Képviselőháza 1974 decemberi ülésén, jelentését a Szövetségi Képviselőházban a Belgrádban tartott bizton-sági és együttműködési értekezletről, külpolitikai expozéját a Képvi-selőház 1978 januári, majd 1978 márciusi üléséről, fejtegetését a JKSZ XI. kongresszusának külpolitikai bizottságában stb. Külpolitikánk leg-fontosabb területét, az elnemi kötelezettség politikáját és mozgalmát ille-tően itt van Miloš Minić felszólalása az el nem kötelezett országok 1973 szeptemberében tartott algéri miniszteri értekezletén, felszólalása az el nem kötelezett országok koordinációs bizottságának 1975 márciusában Havannában tartott ülésén, beszéde az el nem kötelezett országok kül-ügyminisztereinek 1975 augusztusában Limában tartott ülésén, beszéde a koordinációs bizottság algéri értekezletén 1976 májusában stb. De úgyszintén fontos megnyilatkozásokat tartalmaz külpolitikánk többi irányvonalával kapcsolatban is. Elég csak megemlítenünk, hogy a fejlett és a fejlődő országok közötti viszony alakulásának tükrében tartalmazza 1974 szeptemberében az ECOSOC segélyprogramjáról tartott nemzet-közi értekezleten és az 1975 decemberében tartott párizsi értekezleten el-mondott beszédét. Vagy az ENSZ-ben kifejtett tevékenység köréből fel-szólalásait az ENSZ rendes és rendkívüli ülésszakain, az európai együtt-működést illetően pedig beszédét az Európai Tanács tanácsadó közgyűl-lésén, vagy az európai biztonságról Helsinkiben tartott külügyminiszteri értekezleten.

Az elmélet problémaköréből pedig fölveti a legizgatóbb kérdést: elvi alapra lehet-e építeni a külpolitikát, s ennek a külpolitikának a megnyi-latkozásai a világesemények elmélyült marxista elemzését tudják-e adni? Nem vitás ugyanis, hogy a könyvben megjelentek tartós — egy-egy konkr-ét esemény, nemzetközi mozzanat megismerésén, megítélésén, részben történelmi megvilágításán túlmenő — értéke ugyanis külpolitikánk elvi, elméleti megvilágításában, a marxista elméletnek és elemzésnek a világ-politikára való alkalmazásában van. Így aztán ez a könyv nemcsak az utóbbi évek előtérben álló eseményeivel ismerteti meg az olvasót, hanem lehetővé teszi számára a külpolitika elmélyültebb, „elméleti” megköze-lítését is.

Nyilvánvaló, hogy a jugoszláv elméletnek elsősorban az elnemi kötele-zettség prizmján át nézve kell felkínálnia a külpolitika és a nemzetközi események marxista megértésének és értelmezésének kiindulópontját. De ennek is több vonatkozása van. Az elnemi kötelezettség és a haladás, a társadalmi átalakulásért vívott küzdelem és az osztályharc közötti vi-szonyt teljesebben is megvilágították az ide vonatkozó elméleti munkák, elsősorban Edvard Kardeljnek az elnemi kötelezettség gyökereiről írt ta-nulmánya. Ebben a vonatkozásban Miloš Minić könyve ezeket az elmé-

leti tételeket a gyakorlatban is igazolja; a függetlenségért vívott küzdelem és az osztályharc kölcsönhatását olyképpen vizsgálja, hogy beszédei, nyilatkozatai, interjúi révén nyomon követhetjük, hogyan válik ez az elmélet gyakorlattá és fordítva, hogy ez a gyakorlat hogyan formálja az elméletet, miközben külpolitikánk változatlanul a szocializmusért vívott világméretű küzdelmet, a szocializmus különféle útjainak igenlését, a haladás szolgálatának megnyilatkozását tükrözi.

Van azonban ennek a kérdésnek még egy vonatkozása, amelynek elméleti megvilágítását éppen Miloš Minić műveiben találjuk meg. Ez pedig a tömbpolitika és a nemzetközi feszültség szítása osztályalapjának megvilágítása, elméleti megfejtése és a szocializmusért vívott világméretű küzdelem egészébe való beállítása. Ez a kérdés ugyanis napjainkban még időszerűbbé vált, elsősorban az iráni és afganisztáni események kapcsán, de azért is, mert ismét fokozódik a nemzetközi feszültség. Itt Miloš Minić beszédei és cikkei nemcsak egy-egy esemény megvilágítását adják, hanem olyan elméleti alapot is, amely megadja a kulcsot minden későbbi, tehát a mai események megfejtéséhez is.

A tömbpolitikának ugyanis van egy lényeges eleme, ami mélyebb, mint az előtérben álló vetélkedés, és ami gyakran — így most is — a nemzetközi feszültség fokozódásához vezet. Ez a lényeges elem: a külsőleg és ténylegesen is meglévő vetélkedés mögött a világ mostani, érdekövezetekre, szuperhatalmakra és a világpolitikából kirekesztettekre való felszításának közös érdeke, ami gyakran rejtetten a népek leigázásában, függőségben, külső befolyásnak való alárendeltségben való megtartásában jut kifejezésre. Miloš Minić szerint a tömbök erősítésének szorgalmazása, a nemzetközi feszültség továbbcsúszítása a tömbök közös érdekelttségét fejezi ki. Közös érdekük ugyanis, hogy megakadályozzák a népek felszabadulásának folyamatát, úrrá legyenek minden olyan folyamaton, amely kiszakadás a tömbpolitika értékrendszeréből és szemléletéből. Napjainkban például egy olyan új, ellentmondásos tényező fölött is, amilyen az iszlám vallás. Ebben látszik meg aztán az afganisztáni események igazi kára is, mivel az nemcsak a népek szabad akaratával ellentétes beavatkozás, hanem mindkét félnek jól jött alkalom a hidegháború szítására, amely objektíven akadályozza a népek felszabadulását, a belső társadalmi folyamatok kibontakozását, az országok szabad fejlődését.

„A nemzetközi eseményekre éppúgy, mint a társadalmi jelenségekre, egyaránt érvényes, hogy lényegüket és jelentőségüket csak akkor foghatjuk fel, ha a jelenségeket fejlődésükben vizsgáljuk, vagyis látjuk, mikor és milyen feltételek között keletkeznek, hogyan fejlődnek, milyen szakaszokon mennek át, mivé válnak és milyen irányban fejlődnek tovább,

vagyis „milyen továbbfejlődésük távlata” — írja Miloš Minić a nemzetközi események megítélésének alapszabályát összegezve. A könyv értéke a marxista elmélyültségű olvasó számára, hogy külpolitikánk és Miloš Minić, mint annak egyik neves képviselője, gyakorlatban alkalmazni tudta ezt a szabályt, ami egyformán megadja a nemzetközi események marxista magyarázatát és külpolitikánk elvi alapját. Sőt ezen túlmenően kiindulópontot adhat a későbbi, mai külpolitikai események megértéséhez, elemzéséhez is. Ezért nemcsak történelem az, amit Miloš Minić hat év külpolitikai megnyilatkozásaiból könyvbe gyűjtött össze, hanem a marxista elmélet ragyogó példája is és hasznos segítség mindenki számára, aki elmélyülten kíván foglalkozni külpolitikánkkal, vagy akár csak a napi híreket akarja marxista módon megérteni.

BÁLINT István

EGY MESEMONDÓ REPERTOÁRJA

Ortutay Gyula: *Fedics Mihály mesél*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978

A folklorisztika elvi és gyakorlati módszertanának jelentős fejlődési szakasza az egyéniséget központba állító gyűjtés és vizsgálás, amit a szovjet népköltészet-kutatás kezdeményezett. Ennek a módszernek igen nagy eredményei vannak a folklórkutatásban; a közösségi népköltészeti hagyományt egyetlen emberen keresztül ismerjük meg, s ezáltal az egyéniség helyes folklórbeli értékelése mutatja a népi költői tehetség állandó teremtő munkáját, az egyén és a közösség dialektikus összefüggését. Az orosz gyűjtőké az érdem, kik elsőnek vették figyelembe ezeket az egyéni jegyeket, sőt az utóbbi időben érdeklődésük középpontjába állították és gondosan megrajzolták a mesélő életrajzát, anyagi és szellemi körülményeit, rámutattak, hogy már a mesékből visszakövetkeztethetünk a mese-mondó foglalkozására, életmódjára, egyéniségére, hiszen a mesék mélyen gyökereznek a hallgató s mesélő parasztság mindennapi életében; a mesélő a hőst mindig erősen meghatározott társadalmi háttérbe állítja. Az egyéniséget középpontba állító egységesítő elv azért is fontos, mert a mese-mondó egész anyagából kibontakozhatnak előttünk azok a vonások, tartalmi elemek, stiláris és formai jegyek, amelyek a maguk érvényét kiterjesztik a mesélő minden meséjére, epikus történetére.

A magyarországi népmese-gyűjtés és -kimutatás a mesélőt szinte teljesen kikapcsolta (néhány gyűjtő kivételével) vizsgálati köréből. 1914-ben Kálmány Lajos megjelenteti a *Hagyományok* második kötetét, melyben az egyházaskéri Borbély Mihály meséit közli. Egy kortárs szakember írja